

BARONKA BLIXENOVÁ

Dominique
de Saint Pern

*Životní osudy
Karen Blixenové,
pěstitelky kávy
v Keni, dánské baronky,
svobodomyslné ženy,
jejíž jméno zná
celý svět díky
knize a filmu
Vzpomínky
na Afriku.*

Karen Blixen

fr. B.
23/8.-1957.

Dominique de Saint Pern
BARONKA BLIXENOVÁ

Dominique de Saint Pern

BARONKA BLIXENOVÁ

Přeložila

Ivana Sůsová

*Toto dílo je fikce. Jména, místa, postavy a události neodpovídají
vždy skutečnosti a vycházejí z autorčiny fantazie.*

Copyright © Éditions Stock, 2015
Translation © Ivana Šušová, 2015
Czech edition © Metafora, 2016

All rights reserved

ISBN 978-80-7359-708-5 (pdf)

*Památce
Jima Hodgettse*

Drahoušku, běž stisknout ruku vévodkyni z Westmorlandu,
je aristokratkou až do morku kostí.

– Jean-Jacques Schuhl, *Obsessions*

Petursson studoval její hubená ramena. Byla to drobná,
nepřemožitelná žena. Nikdy by nesložila zbraně.

– Gilles Lapouge, *L'Incendie de Copenhague*

PROLOG

Kodaň 1983

Určitě existuje duch, který bdí nad odcházejícími legendami. To aby zachránil tak trochu pozapomenuté hvězdy. Strážný anděl připravený opustit sváteční banket bohů. Jinak si to nedokážu vysvětlit.

Blixenová. Karen Blixenová. To jméno dnes už nic moc neřekne. Ani jméno Isak Dinesen, její literární pseudonym. Hebrejsky „ten, který se směje“. Isak, to byl věčný příslib Nobelovy ceny za literaturu, který se nikdy nevyplnil. Pokud jde o baronku Blixenovou... ještě žila, ale její mladé krajanky už ji měly za mrtvou. Její život i povídky náležely době, která se přežila. Poválečný svět byl jiný, dospěl k existencialismu a ve sklepeních Saint-Germain propadl džezové horečce.

Mrtvá? To byste ji špatně znali. Žila jsem víc než dvacet let vedle Karen Blixenové. Hvězdě zmrtvýchvstání. A velmi silné. Plné sebedůvěry a okouzujícího vzhledu... Dokázala vstát z hrobu, kam si pospíšily ji strčit nové módní směry, byť netrvalo dlouho a samy se v něm ocitly, nepočítaje v to úsilí lékařů, kteří zkoumali její trpící tělo, drtili ho, aby odstranili nerv na konci žaludku, a pod záminkou, že ho chtějí zachránit, ho rozkrájeli na kousky. Navzdory všem prognózám se ale ze všeho dostala a znovu vás očarovala.

Ve věku, kdy z jiných žen jsou již staré dámy, jsem ji viděla coby vampa dobývat Manhattan. Grandiózní. Ve čtyřicetiletých letech jí Amerika se svými červenými koberci ležela u nohou. Byla jsem při tom.

New York 1959. Ten neuvěřitelný rozruch, to zbožňování...

Poté lhostejnost. A zapomnění.

Naposledy vydechla na podzim roku 1962, po sedmdesáti sedmi letech života, jehož jeden jediný rok by mě zcela vyčerpал.

Zničehonic se ozval Hollywood. „Životopisný film,“ říkají. Její život v Africe. Bude se to jmenovat *Vzpomínky na Afriku* podle názvu její literárně nejúspěšnější knihy afrických vzpomínek. Její vyprávění přenesené na filmové plátno. Meryl Streepová, Robert Redford. Líbilo by se jí to. Co? Filmové hvězdy, reflektory, večírky, záře legendy, kterou tak pečlivě vytvořila.

Dopřát si tak poslední návrat z onoho světa. A vidět.

Produkční mě pozvala na natáčení. Uspěchaná na druhém konci drátu. „Přejeme si vás mít v Nairobi. Paní Streepová se chce s vámi setkat, abyste jí mohla vyprávět o paní Blixenové.“

Jak ji jen mohlo napadnout, že bych s vyprávěním o Karen souhlasila? Co víc o ní vím než jiní? Ostatně, co doopravdy víme o těch, které jsme milovali... Odcházejí a zanechají vám pár společných vzpomínek a střípky historie svého života; mezi těmi střípky je však mnoho hluchých míst. Mluví ty zlomky pravdu? To už se nikdy nedozvíme.

„Víte, já jsem baronku Blixenovou poznala až dlouho poté, co se z Afriky vrátila... Co víc bych mohla paní Streepové povědět než to, co už ví?“

Produkční ale trvala na svém. V jejím hlase jsem postřehla záblesk hysterie. Tahle žena nesmí prohrát.

„Paní Svendsenová, žila jste v její blízkosti víc než dvacet let, kdo by ji měl znát lépe nežli vy?“

Znát ji...? Viděla jsem ji skomírat jako plamínek svíčky na konci knotu a poté se znovu rozhořet. Nebo zkřivenou bolestí, jak píše své povídky, aby si zkrátila probdělou noc. Přistihla jsem ji, jak si vymýšlí romantické příběhy, jejichž aktéry ale byli reální lidé, jak rozbíjí zamilované dvojice jen proto, aby na troskách jejich vztahů vytvořila nové. Zнала jsem ji jako sud plný střelného prachu, s výkřiky radosti, kousavou i něžnou, veselou, pokaždé jinou, ale vždy poháněnou nezvladatelnou vášní hráče. Hrála si stejně jako děti, když si ve své všemohoucnosti vymýšlejí jiný svět, jako bohové nevázaně se bavící na úkor smrtelníků způsobem vůči nim dost krutým.

Dovedla být nesnesitelná. Na zabití. Vyznat se v ní... Jsou mi k smíchu všichni ti novináři, spisovatelé, nakladatelé, kteří mi kladli otázky a čekali, až jim na ně Karen odpovím mým hlasem, protože každé její dílo okamžitě vyvolalo pozornost a otázky na pravou identitu jejích postav.

Nikoho ale ani ve snu nenapadlo se zeptat: *A ty, Claro, kdo jsi ty?*

Tomu, kdo by se přece jen otázel, bych odpověděla: Jmenuji se Clara Svendsenová a narodila jsem se celkem dvakrát. Poprvé v Dragøru v Dánsku v roce 1914, v rodině rybáře. Diplomovaná absolventka literárních studií, polyglot, latinářka, ve volném čase klavíristka, studnice obdivu a hrdosti na svůj prostý původ.

Můj dosavadní život se skládá jen z hrstky faktů: byla jsem tajemnicí ženy mimořádného ducha, po určitém čase pak její společnicí, ošetřovatelkou, překladatelkou, nejnáročnější čtenářkou, oddanou otrokyní, tu a tam placenou, obvykle ale bez výplaty. Považovala mě za odporné břemeno, za něco lepkavého, co se na ni přichytilo a už to nešlo odlepit. Týrání, které si vymýšlela, rozjitřená fyzickou bolestí, ale kupodivu nikdy nenahradilo důvěru, kterou ke mně měla, neboť mě určila vykonavatelkou své literární závěti. Jinak řečeno, musím jí sloužit až do posledního dechu.

Dobrá, ale kdo doopravdy jsi, Claro?

Nezřetelná silueta ve stínu ženy zvyklé přitahovat pohledy, dobrácký obličej za přísným vzezřením baronky. Bez ní neexistuji. Nemám přátele, nemám žádný vztah, který by předtím neměla ona, nebo který by neřídila. Aniž bych si to uvědomila, snášela jsem vejce do cizího hnízda. Na druhou stranu dobře věděla, že dohled nad jejím dílem ze mě udělal mocnou ženu. Kdybych chtěla, mohla jsem zadupat do země celou její slávu, stejně jako ona zadupala můj život. Ve dvaceti letech jsem se mohla stát spisovatelkou, zalíbit se nějakému muži, založit rodinu a samu sebe posouvat dál a dál. Místo toho jsem zaklepala u jejích dveří.

Nevím už, který spisovatel poradil svému mladému obdivovateli: „Nikdy se nechtějte seznámit s autorem, jehož díla milujete.“ Proč jsem to jen nevěděla dřív!

Osvobodit se z její nadvlády mi trvalo víc než dvacet let.

Jednoho rána jsem se probudila a prostě věděla, že jsem volná, nevím sice jak, ale věděla jsem to. Ten den, který jsem pojmenovala „mé ráno propuštěného vězně“, jsem podala žádost o změnu jména. Stala se ze mně Clara Selbornová. O jedno písmeno navíc a je to *Selbornová*. Jako bych se sama v sobě znovu narodila. V sedmdesáti letech! Myslím, že by ji to pobavilo.

Slyším se, jak napůl oblečená pronáším:

„Clara Selbornová, mé příjmení je Selbornová.“

Za skly mé pracovny sněží. Sníh pokrývá japonský most i jezírko. Bílá krajina zvolna dýchá. V bílém zimním tichu tak zaniká hluk vln burácejících na druhém konci domu.

V jiný, ale stejně zasněžený den, jsme se, já a Karen, vydaly objevovat Ameriku. Baronka se svými jednatřiceti kily kostí a já se svými obavami, že se cestou rozsype. Zůstaly mi po ní v paměti spousty scén, ale tato jediná poměrně přesně zachycuje styl, jakým Karen Blixenová žila. Je to její zmrtvýchvstání, je to jeden večer roku 1959 na Manhattanu.

Pozvali ji, aby uspořádala několik přednášek. Amerika byla jedinou zemí, která roku 1937 vydala jejích podivných *Sedm fantastických příběhů* a nadchla se pro tuto Dánku, která tak náhle zazářila. Zmatená veřejnost i kritika ji oslavovaly a označovaly za zázračnou spisovatelku. O něco později pak tento národ průkopníků oslnily zase *Vzpomínky na Afriku*. Posléze ale vše utichlo a ona se marně snažila o návrat. Amerika se jí vyhýbala. Až teď, dvaadvacet let poté, si ji tahle Amerika, známá svými vrtochy, žádá, přeje si ji mít na své půdě a vzdát jí čest.

Toho lednového večera roku 1959, v klubu poezie Young Men's-Young Women's Hebrew Association, Asiocace mladých židovských mužů a žen, by na kartu Karen Blixenové nikdo nevsadil ani šilink. Mladý básník Jay William Smith, méně než nikdo, ji měl přivést na jeviště.

Poprvé se ale setkali už o něco dřív, v jedné knihovně v centru. Smithe ta schůzka vyděsila.

Ztracená v obrovském křesle, s nohama komíhajícíma se ve vzduchu, obutá do střevíčků na podpatku, baronka gestem naznačila, že chce vstát a pozdravit ho, ale že toho není schopna. Smith uviděl velmi křehkou, vyzáblou staře-

nu. Oči, udivené, jako by se jejich majitelka náhle probudila a byla ještě trochu zmatená, si ho dlouze prohlížely. Přiblížil se k ní, aby si ji také mohl lépe prohlédnout. Pod rozpus-tilým kloboučkem spatřil úzký a bílý obličej, rozbrázděný změtí drobných vrásek, orlí nos, vystouplé lícni kosti a iro-nický výraz protáhlých rtů. Hluboké černé oči ale žily. Byly stejně obrovské jako černé kruhy pod nimi, ale vyzařovala z nich zvláštní energie. Smith viděl, jak v hloubi zorniček tančí plamínek radosti. Kontraalt, kterým tato kostra pro-mluvila, ho nicméně zaskočil. Přívětivost však rychle pomi-nula a baronka opět upadla do své apatie.

New York a jeho večírky ji vyčerpávaly. Nohy, které kdysi tančily foxtrot v Muthaize, už ji neunesly. Chtěla jsem, aby přednášku zrušila. Udržet pozornost publika předcítá-ním svých povídek celé dvě hodiny vyžadovalo sílu wagne-rovské heroiny. Kde ji vezme?

Karen přečetla mé myšlenky a rozhodla se je ignorovat. Uchýlila se do hloubi křesla a vypustila oblak cigaretové-ho kouře. Vzkazem, který mi prostřednictvím stoupajícího sloupce dýmu posílala, se mi nepokrytě vysmívala: Jsem tu, jsem živá, *I'll be back soon!*

V to ovšem nikdo nevěřil.

V jednom mi sice ustoupila, ale to jen potvrdilo mé oba-vy: během krátké přestávky mezi příběhy za ní přijdu na jeviště a diskrétně se zeptám, chce-li ve čtení pokračovat. Nebude-li chtít, Smith jí pomůže odejít z pódia.

Lidé přicházel, i když nad Manhattanem zuřila bouřka. Ohlušující rachot a šumění deště se nevyhnuly ani nám. Nepřetržitě přijíždějící taxíky a limuzíny vyplivovaly na De-vadesátou druhou ulici přehršle celebrit. Byl tu Truman Capote, který za námi občas přijel do Rungstedlundu, Glo-ria Vanderbiltová zavěšená do Sidneyho Lumeta, spisova-telé, herci, studenti... ti všichni chtěli být nablízku legen-dě.

Karen mě požádala, abych ji nechala chvíli o samotě. Pečlivě se namalovala – „nejdůležitější je pohled“ – a pak jsem jí pomohla navléknout se do šatů jako do brnění.

Bylo třeba vzít ji pod rameny a vytáhnout z křesla. Ruce měla křehké jako ptačí křídla. Dotřepetat se s nimi muselo až do výtahu a teprve poté mohla Karen spočinout v po-

jízdném křesle. Dojeli jsme ke kulisám. Za nimi bylo jeviště. Její hrozný pohled věštil bouři. „Zdvihněte mě! Nejsem tělesně postižená! Pomozte mi postavit se na nohy!“ Prskala jako kočka. Smith mi pošeptal: „Takhle nikdy nedosáhne na mikrofon!“ Vyvrátila jsem oči k nebi. Dám výpověď. Na okamžik se hluboce zamyslel... „Povězte mi, Claro, jak zněla oblíbená fráze jejího přítele Finche Hattona? *Jsem za to odpovědný?*“ Fajn. Tak jdeme...”

Nabídl jí rámě a baronka se do něho milostivě zavěsila.

Hluk ve velké posluchárně postupně utichl. Nevěřící zrak publiku se upíraly na křehkou loďku, na zjevení oblečené do dlouhých černých šatů tak jednoduchých, že jejich výroba byla bezpochyby velmi náročná, na bíle napudrovaný obličej, v němž zářily dvě umně nalíčené oči. A sál pochopil. Bez podpory atletického básníka by se toto zjevení zhroutilo. Šli pomalu, ale odhodlaně a zdálo se, že je to ona, kdo diktuje tempo chůze svého kavalíra a že se od něj nepozorovaně vzdaluje, aby kráčela vpřed jen silou vlastní vůle. Zelektrizovalo to celý sál. Všichni diváci do jednoho tajili dech v bláznivé naději, že jí to pomůže zdárně dokončit nejistou chůzi, že to zabrání pádu a prodlouží trvání zázraku.

Náhle se Karen v půli cesty zastavila. Třásla se. Za cenu nadlidského úsilí, a to jsem věděla, se k nim obrátila a nabídla jim pohled na svou bílou tvář a svůj úsměv.

Chtěla jim tak poděkovat za to, že přišli? Že ji zachránili před zapomněním? Nebo jen chtěla vzdát čest celému tomuto shromáždění, lidem v přízemí, na balkonech, těm, kteří seděli na schůdcích nebo stáli namačkaní vzadu v sále? V živém gestu k nim vztáhla jemnou ruku. Jako když kouzelnice oživuje uspané bytosti.

V tom gestu se pojila odvaha s grácií do té míry, že lidé spontánně vstali a vyvolávali její jméno.

Stále totéž. Jakmile vešla do místnosti, všechno bylo jinak.

Došla až k těžkému středověkému křeslu, které vedení centra vytáhlo odkudsi z podkroví. Dosedla a křeslo ji pohltilo. Zatímco Smith seznamoval publikum s jejím dílem, přejížděla svým pohledem cikánky, suverénním a přátelským, hlediště před sebou. Tento večer dá Američanům

tolik lásky, kolik jí oni celé čtvrtstoletí prokazovali, a bude-li třeba, sáhne si až na dno svých sil.

„Ti, kteří četli moji knihu *Vzpomínky na Afriku*, si možná vzpomenou na příhodu, kterou jsem zažila ráno jednoho dne Roku. Slunce ještě nevyšlo a hvězdy, připravené zmizet z nebeské klenby, na ní ještě zůstávaly nalepené jako světelné kapky...“

Podobně jako o něco dříve Jay Smith i toto publikum bylo uchváčeno barvou jejího hlasu. Byl to hlas věčnosti. Silný, zastřený, mistrovsky ovládaný, měnící zabarvení a unášející ty, kteří mu naslouchali, do míst, o nichž vyprávěl. Farma, kikujské děti, hraběčiny smutky, to vše se stávalo jejich farmou, jejich smutky... Když cválala na koni, seděli na něm i oni. Usínali s ní pod Jižním křížem, a když pohroužila pohled do lvích očí, udělali totéž chvějíce se strachy.

Karen Blixenová nebo Isak Dinesen, na jméně či pseudonymu nezáleželo. Žena, nebo spisovatel, či pěstitelka kávy v Keni na počátku století, všechno bylo jedno. Ta, které se poddali, nebyla výstřední sedmdesátnice, miláček jedné newyorské sezony, kterého bylo třeba slyšet, vidět a tleskat mu. Ne, ten večer jí bylo dvacet, sto, tisíc, tři tisíce let. Představovala starou aristokratickou Evropu, která si uměla užívat života. Mluvila z ní moudrost a minulost.

Její hvězda vyletěla vzhůru. Zнала svou moc. Vyprávěla jim o afrických nocích a úplňku, o Denysi Finchi Hattonovi, příteli, který jí vnášel do života svěží vítr a světlo; o Somálci Farahovi, ochránci jejího afrického vesmíru, zmínila i dopis dánského krále, o němž byli jeho kikujští poddaní přesvědčeni, že dokáže vyléčit všechny nemoci. Vyprávěla a na popsané listy, které měla rozložené na klíně, se ani nepodívala. A proč také? Všechna slova i řádky měla zapsané hluboko v duši. Zrodily se z neštěstí i zázraků jejího života. Kdysi, snad před mnoha staletími, byla mladou ženou plnou naděje. Milovala, nesmírně a beznadějně. Také ona byla milována, jenže ne tolik, jak by si přála. V tomto sále naplněném až k prasknutí jsme pouze my dvě, já a ona, věděly, že v některých nocích se ozvěny této nedokonané lásky znovu rozeznívají.

Mistrné věty, pronášené vytríbeným jazykem, splývaly

z jejích rtů, dokonalé jako vždy. Nepodváděla. Nehrála. Znovu prožívala vše, o čem mluvila, znovu spřádala sny, které si vymyslela. A všem těm, kteří se stali zajatci jejího hlasu, celý ten příběh převyprávěla. Svůj zidealizovaný příběh, ale natolik podobný pravdě, že se dotkl tajné struny ukryté v každém z nich, rozezvučel ji, a naladil tak celé publikum na stejný tón.

Než začala vyprávět další povídku, na chvíli se odmlčela. Proklouzla jsem až k ní. Přejela mě nevidoucíma očima. Síla jejího soustředění mě ochromila. Jediné, na čem jí záleželo, byl světelný kruh okolo ní. Byla jsem téměř neviditelná. Ale stála jsem tam. Odměnou mi byl nevidaně zuřivý pohled.

Šokovalo mě to, ale rychle jsem zacouvala zpět. Čarodějnice!

Byla v transu.

Zřejmě amfetaminy, které brala, aby se udržela na nohou. Jedna z jejích nesčetných tajností. Měla jsem vědět, že by bylo třeba zmobilizovat úplně jiné síly, než jsou ty moje, aby se dalo vzepřít její vůli.

Sotva jsem se vrátila do stínu kulis, přesvědčivý hlas se znovu rozezněl.

Program o hodinu přetáhla. Vstala a bouře potlesku hřměla sálem. Zdálo se, že snad nikdy neskončí. Někteří slzeli, jiní dupali. Odcházela se vztyčenou hlavou, doprovázená výkřiky Vivat! a Bravo! Smithovo rámě odstrčila jako nepotřebnou pomůcku. Později někdo poznamenal, že opouštěla scénu „jako pták příliš starobylé rasy na to, aby z ní odletěl“. Bylo to přesné přirovnání. V té době byla jako v kleci uvězněna v těle, ale její duch, který přeletěl přes oceány, civilizace i tragédie, si umínil, že utluče prázdnotu mohutnými údery svých křídel.

Tak jsem ji milovala, proto jsem ji snášela. Vzдорující. Nezkrotnou. Obratnou hráčku. Svoji Ctihodnou Lvici.

ČÁST PRVNÍ
NATÁČENÍ V AFRICE

Nairobi 1984

1

Věděla jsem, jaká budou moje první slova.

„Taxi! Zavezte mě na staré nádraží, chvíli se tam zdržíme a pak pojedeme po Railway Road do hotelu Norfolk, kde mě vysadíte.“

Pojedu tak stejnou cestou jako Karen, když v roce 1914 poprvé přijela do Nairobi. Budu spát ve stejném hotelu, ve kterém strávila svou první africkou noc. Přijala jsem pozvání filmové produkce a od té doby jsem snad už stokrát v duchu prožila cestu do „hotelu lordů“.

Přijedu trochu unavená po dlouhém letu z Kodaně, což mi ale nezabrání vydat se po stejné cestě z udusané hlíny, po níž sem před sedmdesáti lety dorazili čerství novomanželé Karen a Bror Blixenovi, rozlámaní z jízdy na káře tažené mulami. Bror a Karen na prahu svého nového života. Blixenovi, takto majitelé velmi cenných pozemků, stáli na africké půdě, která se stala dějištěm jejich hry. Dva neskuteční blázínkové, ještě celí udýchaní z útěku před strašlivým nebezpečím, které jim ve Skandinávii hrozilo – a to byl klidný život. Zavírám oči. Karen nevěděla, nač se dřív podívat. Na paruky z peří? Na lesknoucí se nahou kůži? Ohromily ji barvy. Příliš živé. Stejně jako horečné hemžení na ulicích. Nekontrolovatelné emoce ji zasáhly jako blesk a zdrtily ji. Omámilo ji pronikavé aroma směsi potu, štiplavého dýmu a koňského trusu. Doposud znala jen chladivé stezky dánských lesů a akvarelové tóny severských zahrad.

Zabrala jsem se do svého ideálního cestovního scénáře a úplně jsem zapoměla na realitu. Za chvíli bude teprve šest večer, ale tady se už stmívá. Noc tu nastupuje přesně a v určenou hodinu zahalí město do svého pláště.

Z produkce pro mě na letiště poslali auto. Lilo jako z konve. Přes zamlžená skla jsem uviděla apokalyptickou scénu. Jeli jsme po obrovské blátivé cestě, poseté krátery

plnými vody. Některé automobily s obdivuhodnou zručností kličkovaly a dírám se vyhýbaly. Jiné se zase rozhodly překážky překonat a ze všech sil troubily na ty ostatní. Pěšky pak směřovaly do Nairobi skupiny mladých černochů, kterým byla tato autogymnastika, celý ten rámus i tropický liják zcela lhostejné. Byli totiž na kost promoklí.

Vstoupila jsem do města přeludů.

O dvě hodiny později jsme dojeli do hotelu Norfolk. Vzdala jsem se jízdy ke starému nádraží i vítězného příjezdu po Railway Road. Moje pouť začala zmeškanou schůzkou.

2

Sotva jsem překročila práh Muthaigy, byla jsem si jistá, že na mě u baru už čekají její duchové, v loveckém oděvu a se sklenkou whisky v ruce. Ocitnout se uprostřed příběhu, kde se tančí v rytmu swingu a bouchajících zátek šampaňského, z toho mi naskočila husí kůže. O každém z oněch průkopníků-džentlmenů, kteří ožívali v Kareniných vzpomínkách, jsem měla svoji vlastní představu. Několik vrchních velitelů královské armády, houf budižkničemů... Byl to jen okamžik, ale pokaždé, když si na ně vzpomněla, rozzářila se.

V jednom z koutů baru, obloženého tmavým dřevem, moji duchové, a to jsem věděla i cítila, ztráceli trpělivost. Objednala jsem si skotskou. To by se jim mělo líbit. Sedla jsem si do osamocené křesla stojícího na ose, jež ho spojovala s čalouněnou lavicí, kde sedávali – dávní absolventi Etonu tak stále dodržovali zvyky a obyčeje staré Anglie a scházeli se u sklenky whisky. Jsou tam i dnes. Prvního z nich, který postavou převyšoval ostatní, jsem poznala podle bílé helmy a legrační patky. Byl to Hugh Cholmondeley, spíše ale známý jako lord Delamere. Zkušený chlapek, kterého respektovali i Masajové. Po jeho boku stejně mohutný, ale o mnoho mladší baron Bror von Blixen-Finecke, velký bílý lovec, který tolik fascinoval Hemingwaye. Karen ho poslala k čertu. Byl příčinou její životní tragédie. Denys George Finch Hatton, syn osmého hraběte z Nottinghamu, ve výslužbě, pokaždé tak trochu zasněný, ale se

šibalským úsměvem na rtech, nejlepší střelec Afriky. Denys zemřel příliš mladý a příliš brzy, takže Hem se už do něj nestihl zbláznit. Na konci stolu pak nerozluční lovci Tich Míles a Berkeley Cole, neposední a živí jako rtuť, kteří se zdrželi na jednom místě jen do té doby, dokud tam bylo co střílet, nenapravitelní průšviháři s plnou sklenkou v ruce. Přidal se k nim chlapík štíhlé postavy a malého vzrůstu... ano, tohle je Galbraith Cole, stejně zrzavý jako jeho bratr Berkeley. Sotva dosedl, začal ostatním vyprávět, že právě přijel z údolí Rift, a aby vůbec mohl roklí projít, musel svůj povoz ručně díl po dílu rozebrat a na druhém konci ho zase složit – jinak by si tuhle sklenku teď vypít nemohl! Trochu se sesedli, a udělali tak místo toulavé duši nešťastného Josslyho Haye, hraběte d'Errol, státního tajemníka ministerstva pro záležitosti kolonií, zastřeleného žárlivým manželem kdesi v buši.

Žádné z těch důvěrně známých jmen ale až dosud nemělo tvář. Teprve teď na mě hleděly z podobizen, které visely nad lavicí. Vypadali jako skupina herců na jevišti, kteří čekají už jen na příchod přítelkyně Tanji, aby mohli začít hrát.

A ten divadelní kus by přivolal zpět vůni starého Nairobi.

Leč bohužel, je neděle roku 1984 a Muthaiga klub, nevěstinec, kde se slavilo a kde se scházeli přátelé, je nyní v rukou bílých potomků tehdejších průkopníků. Generace za generací utlumovala jeho žhavou podstatu a přetvářela ho podle svých představ. Udělali z něj příjemné duchovní místo. Ještě než se šlo na přesvatý dominikánský brunch, pletichařilo se tu u sklenice piva. Saka a žakety nahradily polokošile Ralphi Laurena.

Včera, sotva jsem dorazila do hotelu, mě zavolala osobní asistentka herecké hvězdy. „Paní Streepová by se s vámi ráda co nejdříve setkala. Zítra bude mít volný den. Mohla byste s ní poobědvat? V Muthaize? Tak tedy přesně ve dvanáct...“

Čekám, zabraná do svých myšlenek, když tu ruch konverzace náhle utichl. Vstoupila hvězda. Jako by sálem prolétl blesk. Po chvíli se od ní ale upřené pohledy odvrátily s předstíraným nezájmem.

Pozorovali ji ovšem dál. Věděla to. Tmavé sklo jejích brýlí mě hledalo. Úzké obroučky dodávaly jejímu špičatému obličejí přísný výraz. Myslela jsem, že je blondýna, ale teď z ní byla bruneta se zvlněnými vlasy, přejíždějící pohledem po místnosti. Nepatřím k těm, které hned poznáte, ale ona si to namířila přímo ke mně ještě dřív, než jsem stačila zdvihnout ruku. Moje dlaň spočinula v její. Nadšeně ji stiskla. „Claro, jsem tak šťastná...“ Odkládá brýle a usmívá se na mě. Její oči z modrého porcelánu jsou něžné. Vysoké vypouklé čelo, obličej, z něhož vyzařují klid a pohoda, nicméně svislá vráska mezi obočím, jediná, ale hluboká, svědčí o tom, že zdání může klamat. Není nijak nápadně oblečená. Strohá košile, sportovní kalhoty a na nohou tenisky. S výjimkou dvou zlatých prstenů nemá ani žádné šperky. Z narychlo vytvořeného uzlu vlasů vyklouzl pramínek a usadil se na špi.

Takže ona je teď Karen.

Znám hereckou profesi a obdivuji ji. Je schopna vyjádřit naše nejnaternější pocity prostě a bez patosu. Nicméně – je tato mladá Američanka, která ke mně přiletěla jako vosa a usadila se naproti mně, schopná vyjádřit složitou povahu „mé“ Blixenové?

„Dva vermuty na počest baronky?“ navrhone hned v úvodu.

Samozřejmě přijímám. Ale musím ji zklamat. Myslí si, že jsem studnicí vědomostí o Karen Blixenové, jenže já ve skutečnosti znám jen zlomek z toho, co kdysi prožila. Pravdu o svém životě v Africe si Karen vzala s sebou do hrobu a zanechala mě tu se spoustou otázek, na které jsem chtěla během svého pobytu najít odpovědi. A také odhalit její africká tajemství, zmatky i poklesky.

Pozorně si herečku prohlížím. Stále něco povídá, buď aby mě pobavila, nebo se uklidnila, nevím. Krásná, to ano, ale má spoustu drobných nedostatků. Příliš dlouhý a trochu špičatý nos, oči spíš malé, ale výrazné... Myslím, že Truman Capote by řekl, že se podobá drůbeži. Přeháním. Přesto kdyby nebyla slavná, v davu lidí byste si jí ani nevšimli, a kdybyste ji potkali, vůbec se za ní neotočíte. Její pleť je obdivuhodně jemná a má barvu šlehačky. Tento odstín dokáže zachytit i tu nejmenší částčku poléťavého světla.

Uhodne, co si myslím? S úsměvem v očích se mi svěruje:

„Neumíte si představit, jak jsem se snažila tu roli získat... Syd si pro roli té ‚svůdnice‘ Blixenové představoval někoho hodně sexy!“

Vyslovila „svůdnice“ a nevinně potřásla rameny stejně, jako se zavrtěla Marylin, když hrála Marylin.

„Syd?“

„Ano, Sydney Pollack, režisér.“

Správně to „Syd“ cítil. Ať se to zdá jakkoli nepravděpodobné, i ve svém vysokém věku a při své děsivé vyhublosti přitahovala Karen Blixenová muže jako magnet. A některým, a několik jich znám, to hodně zamotalo život.

Vybuchneme smíchy. Mladá žena se živě baví a šelmovsky usmívá. Miluje život a umí si ho užívat.

Vybavuji si jednu fotografii. Byla pořízena na farmě v roce 1923, když bylo Karen třicet osm. Je na ní bezstarostná usměvavá žena s nenalíčenými kulatými tvářemi. Tato žena se ještě nesnaží pohrát si s objektivem, fotografem, publikem. Vyfotili ji na konci oběda, kdy se evidentně cítila dobře. Odložila talíř, opřela si lokty o stůl a kouří. Před sebou má šálek na moka, lžičku položenou na podšálku; drobečky z dezertu roztroušené po ubruse svědčí o tom, že už jí kávu naservírovali a ona si ji vychutnala. Kdo zachytil ten okamžik uvolnění? Denys? Berkeley? Nebo Thomas, když byl u své sestry na návštěvě? Ne, určitě nějaký milenc, to je jisté. Snímek zachytil okamžik, kterému se poddala, chvíli, kdy byla sama sebou. Cítila se ve mně sevřelo. Šátek stočený do turbanu zakrývá část vlasů a její kulatý obličej je otočený ke kuličce z perí choulící se jí na rameni. Jako by jí ta kulička šeptala něco důvěrného do ucha a ji to pobavilo. Smála se. Rozkošné dítě.

Kdyby se mě zeptali: „Čemu se podobaly chvíle štěstí v Mbogani?“, odpověděla bych: „Právě tomuhle.“

Chvíli poté najde majordomus ptáčka uškrceného na provázku rolety, z níž si chtěl odnést několik vláken na stavbu hnízda.

I tato moje představa se ale brzy rozplyne.

Myslím, že Karen by tuhle herečku měla ráda.

Obědváme čelem k otevřenému oknu, které vede do zahrady; cítím, jak se mi upřené pohledy ostatních zabodávají do zad, a obdivuji styl, jakým je mladá žena ignoruje, jak

si dokáže vytvořit ostrůvek svobody uprostřed této temné masy, která se ji snaží uvěznit.

Pronajala si rozsáhlou nemovitost mimo Nairobi, s poli a koňmi. Chce se co nejvíce přiblížit Africe, vysvětluje, uchopit ji a poznat tak, aby se sama co nejvíc přiblížila pocitům, které změnily Karen Blixenovou. S lokty na stole si opírá bradu o hřbet rukou. Její oči sní.

„Afrika je nedůtklivý Moloch. Mám-li věřit baronce, vyžaduje, abychom se vzdali své doby, té, která nás utvořila, a úplně na ni zapomněli. Teprve tehdy nám odkryje svou výjimečnost a krásu. Ale musíme za to zaplatit, vidíte, Claro? Aby byla naše, musíme jí obětovat vše ostatní...“

Trochu se do svých úvah zapletla, ale rychle se vrátí zpátky.

„Pokud to neuděláme, nezbývá než se vrátit domů, aniž bychom cokoli pochopili.“

Tahle žena – to jsou čisté emoce. Reaguje stejně jako květina na světlo. A to mi říkali, že je „myslivna“. Když se na tuto roli připravovala, důkladně prostudovala všechny dostupné materiály, jak je to u ní obvyklé. Zhltna knihu, pečlivě prozkoumala všechny životopisy, dopisy i dokumenty. Katharine Hepburnová tuto práci shrnula třemi slovy „cvak, cvak, cvak“, čímž chtěla vyjádřit práci mozkových závitů. Hrůza! Z modře jejího pohledu vyzářuje nervozita a mladá žena se ji už ani nesnaží skrývat; naklání se ke mně, chvíli váhá a pak tichým hlasem pronese:

„Claro... Já se necítím na to, abych ji hrála. Nevím, jak ztvárnit ženu, která sestoupila až na dno sebe samé, aby tam našla tu nejhorší čern a přeměnila ji ve světlo. Nevstoupila do mě a natáčení začíná už zítra!“

Po těchto slovech se mi ulevilo. Pollack není Bergman. Nemám ráda hotové věci, postavy vybroušené do té míry, že se z nich stane stereotyp. Chtěla jsem herečku nabádat, aby pochybovala, aby se snažila co nejvíce proniknout do království zrcadel, kterým musí projít, hledá-li člověka, a zvláště Karen. Vůbec ale nevěnuji pozornost tomu, co ona očekává ode mne. Jak ji mám uklidnit? Mlčíme. Mezi očima se jí tvoří jemná vráska.

„Moc vás, Claro, potřebuju. Strašně moc. Prosím, důvěřujte mi a vyprávějte mi o své přítelkyni.“

Jak jí mám ale vysvětlit, že jsme s Karen nebyly přítelkyně, a přitom náš komplikovaný vztah nezkreslit? Neznala jsem žádnou její opravdovou přítelkyni. Dávala přednost přátelství s muži, uznávala je víc než ženy. A nesoutěžila s nimi.

Když vstáváme od stolu, herečka mi šeptne do ucha: „Prosím, říkejte mi Meryl.“ Ještě než mi uteče, chytnu ji za rukáv. Potřebuji to vědět.

„Blixenová je věčná hádanka... Váš film stvoří lež, která se navěky stane pravdou. Povězte mi, Meryl, jakou ženu chcete hrát?“

Celá se třesu, určitě to z mého hlasu vycítila. Zadívá se na mě a pak se její pohled ztratí kdesi v patiu, hladí magnolie, přebujelou buganvílii, a když se ke mně zase navrátí, leskne se, milý, důvěrný. Cítím její svěží dech na tváři, když odpovídá:

„Ženu, jejíž milenec byl krásnější než ona.“

3

Na konci dlouhé, točité aleje na mě čeká farma. Jejím osudem je čekat a doufat, a tak čeká. Na návrat přátel, nejprve Brora Blixena, potom Denyse Finche Hattona a Berkeleyho Colea, který při svých honech za divokou zvěř brázdil planiny Somálska až do Tanganiky, překonával hranice, hory, řeky; na farmu se ale vždy vracel.

Mbogani. Pevný bod.

Měla jsem farmu v Africe, u paty Ngongu...

Taxi spořádaně čeká opodál. Červené střešní tašky se lesknou v ranním slunci. Podél čelní stěny obrácené k východu se táhne elegantní veranda. Lehký vítr čeří závěsy. Vzduch je tu ale úplně jiný než v nedalekém Nairobi. Ostrý a kousavý. Bezpochyby za to může nadmořská výška tisíc osm set metrů.

Vypadá to, že dům je prázdný. Hluk motoru vyburcoval sluhu. Pánové odjeli do Nairobi, ale jestli chci, mohu se tu po libosti projít. Širokým gestem zahrnujícím zahradu, její okolí a modré nebe, mě pozval na prohlídku. Stejně jako tehdy, když tu ještě žila Karen, ani dnes tu nemají ani ponětí o tom, co je soukromý pozemek. Měla bych dojem,

že se hrabu v cizím prádle. V tomto domě jsem pouhý ve-
třelec, i když znám jeho historii jako nikdo jiný.

Odcházím, když vtom mě cosi přinutí, abych se otoči-
la. A naposledy se na dům podívala. Ukázal se mi takový,
jakým ho udělali pozdější majitelé. Trochu unavený, zane-
dbaný, poraněný. Volá mě. Vidím neopravenou střechu,
chybí magnolie. A esplanáda!

Kdysi sahala až k džungli, která se táhla dál k městu.
Dokonalý trávník byl dílem koz, které se tu pásly; sedávaly
na něm také děti z farmy, *totos*, které poslouchaly Mozarta
pokaždé, když Karen pustila gramofon a otevřela dokořán
velká okna salonu. Něžný trávník, po němž si nejlepší Kare-
nin přítel, Berkeley Cole, kouzla zbavený šotek, přicházel
vypít šampaňské ze sklenek Blixenů. Na chvíli zapomněl na
trápení, která mu působila jeho farma u paty hory Kenya –
i když je trpělivě a s noblesou snášel – zapomněl na věřitele
a brzký úpadek, a když už ho ani láhev nedokázala utišit,
vzpomínal na lepší časy, jež ale dávno minuly. Na podzim,
o úplňkových nocích, nastávala *ngoma*, při níž stébla trávní-
ku udusávaly nohy tanečníků při kouzelném domorodém
rituálu.

Všechno pohltila příroda, zahrady, květiny, stříhaný trá-
vník, zeleninovou zahradu, a uvolnila tak místo houštinám.
Tam, kde kdysi vládla džungle, vysekali širokou cestu a svedli
na ni veškerou dopravu i hluk klaksonů; baráky s plechovou
střechou nahradily věčně rostoucí stromy a kulaté slaměné
chatrče.

Byť poškozený, dům mě stále drží ve svém magickém se-
vření. Nemohu ho ponechat jeho osudu. V Rungstedlundu
jsem často studovala plán farmy – Karen ho připevnila
na panel knihovny ve své pracovně – a mohla jsem ho na-
kreslit zpaměti. Obcházejím dům, abych se mohla podívat
na jeho západní stranu. Dva veliké mlýnské kameny, které
sloužily jako stůl, u něhož Karen vyplácela mzdu svým za-
městnancům, bavila se s přáteli a pozorovala přitom západ
slunce, zmizely vyvráceny z podstavců, ty dva mlýnské ka-
meny, talismany farmy. Zadní část domu se také změnila
a stala se jen tichou a zasmušilou fasádou.

Zmocnila se mě podivná předtucha, že tahle cesta skon-
čí fiaskem. To mě naučí nevytvářet si pravdivý obraz očima

někoho jiného. Očima minulosti. Nezbyvá než poděkovat okolnostem, které se proti Karen spikly a tvrdošíjně jí bránily v návratu. Přinejmenším ji ušetřily konfliktu. Předem prohraného střetu její paměti s realitou.

Nic mě tu nedrží.

V okamžiku, kdy od Mbogani už nic nečekám, mě do nosu udeří neznámá vůně. Nejprve ji opatrně vdechnu, ale pak už ji přímo hltám. Je tak líbezná! Akácie? Magnolie? Glycínie? Možná tak voní lilie nebo jiné tropické rostliny, které neznám... Do uší mi proniká křik ptáků, křik, který jsem nikdy neslyšela a jenž naplňuje vzduch bláznivou touhou žít... Magické. Je to snad euforie vysočiny, která na mě působí a jitří mé otupené smysly? Pohlédnu vzhůru a vidím ji, tyčící se na konci pláně. Nafialovělá masa Ngonu se třpytí v ranním světle, její vrcholek zdobí koruna z oblaků. Vládkyně výšin. Očima brázdím její obrysy, její bujnou vegetaci a hledám mýtinu.

Existuje ještě hrob Denyse Finche Hattona? Nebo ho také pohltila věčně hladová příroda?

4

Do natáčení zasáhlo africké vedro. Doběla rozžhavilo ulice s povrchem z hlíny a nadobro zdeptalo skupinu komparistů a techniků, kteří čekají, až Syd zakřičí: „Akce!“ Průjezdy cválajících spřežení zdvihají oblaka červeného prachu. Náraz větru roztančil oblak písku. Jeho představení končí až u dřevěného chodníku a padá na naši skupinku, která stojí stranou hlavního dění. Pálí mě oči, kašlu, plivu..., ale vidím ji, moji Coronation Street lemovanou eukalypty!

Je to přímo ohromující. Nehostinné zchátralé městečko postavené okolo hlavní železniční trati ožívá do nejmenšího detailu a je přesně takové, jaké bylo v době Karenina příjezdu. Nairobi v roce 1914 s průčelími Osgoodu a East African Standard Bank, se vším tím rozmanitým domorodým zbožím, souborně nazývaným *dukha*, které tu místní prodávali, s jeho slečnami v krajkových róbach, za nimiž povlávala vůně anglické levandule a které sem přicházely nakupovat – všechno tu bylo, fiktivní, a přece tak neuvěřitelně pravdivé.